

УДК 342.9

Андрій ПАЛКІН

аспірант кафедри адміністративного та господарського права, Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна, 69600

ORCID: 0009-0009-5402-1169

DOI: 10.32782/LST/2025-1-9

Бібліографічний опис статті: Палкін, А. (2025). Арбітражні керуючі як суб'єкти адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства. *Law. State. Technology*, 1, 52–56. doi: 10.32782/LST/2025-1-9

АРБІТРАЖНІ КЕРУЮЧІ ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА

Метою статті є встановлення змісту статусу арбітражних керуючих як суб'єктів адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства. Визначено, що правовий статус арбітражного керуючого на законодавчому рівні встановлено спірно, при цьому існують неоднозначні трактування щодо його приналежності до сфери трудових правовідносин, чи до цивільно-правових відносин, чи до адміністративно-правових відносин. Акцентовано, що попри закріплення гарантій незалежності арбітражних керуючих, відносно них можуть бути застосовані і заходи юридичної відповідальності, серед яких важливе значення має дисциплінарна, що може бути реалізована у вигляді «попередження» та «позбавлення права на здійснення діяльності». Встановлено, що чинним законодавством України передбачено такі санкції, як догана чи тимчасове зупинення права на здійснення діяльності. Зроблено висновок, що розвиток нормативно-правового регулювання статусу арбітражних керуючих та адміністративно-правового механізму забезпечення публічного управління у сфері процедур банкрутства характеризується такими тенденціями, як: посилення гарантій незалежності арбітражних керуючих; створення ефективних засобів судового контролю та контролю саморегулюваних організацій за діяльністю арбітражних керуючих; визначення в основі змісту процедури банкрутства та санації підприємства вимог щодо неупередженості дій відносно реалізації інтересів боржників та відсутності відносин представництва боржника, попри той факт, що арбітражний керуючий фактично має діяти як власник підприємства; пріоритетним у здійсненні політики у сфері реалізації процедур банкрутства має визнаватися публічний інтерес, що полягає у вжитті необхідних заходів, спрямованих на забезпечення соціально-економічного зростання країни та її окремих регіонів.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, відновлення платоспроможності, банкрутство, контроль, прогнозування, планування, функції.

Andriy PALKIN

Postgraduate Student at the Department of Administrative and Economic Law, Zaporizhzhia National University, 66, Zhukovsky Str., Zaporizhzhia, Ukraine, 69600

ORCID: 0009-0009-5402-1169

DOI: 10.32782/LST/2025-1-9

To cite this article: Palkin, A. (2025). Arbitrazhni keruiuchi yak subiekty administratyvno-pravovoho mekhanizmu publichnoho upravlinnia u sferi realizatsii protsedury bankrutstva [Arbitration managers as subjects of the administrative-legal mechanism of public administration in the sphere of implementation of the bankruptcy procedure]. *Law. State. Technology*, 1, 52–56. doi: 10.32782/LST/2025-1-9

ARBITRATION MANAGERS AS SUBJECTS OF THE ADMINISTRATIVE-LEGAL MECHANISM OF PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SPHERE OF IMPLEMENTATION OF THE BANKRUPTCY PROCEDURE

The purpose of the article is to establish the content of the status of arbitration managers as subjects of the administrative-legal mechanism of public administration in the sphere of implementation of the bankruptcy procedure. It is determined that the legal status of the arbitration manager at the legislative level is established controversially, while there are ambiguous interpretations regarding its belonging to the sphere of labor relations, or to civil-law relations, or to administrative-law relations. It is emphasized that despite the consolidation of guarantees

of the independence of arbitration managers, legal liability measures may be applied to them, among which disciplinary measures are of great importance, which can be implemented in the form of a «warning» and «deprivation of the right to carry out activities». It is established that the current legislation of Ukraine provides for such sanctions as a reprimand or temporary suspension of the right to carry out activities. It is concluded that the development of regulatory and legal regulation of the status of arbitration managers and the administrative and legal mechanism for ensuring public administration in the field of bankruptcy procedures is characterized by such trends as: strengthening guarantees of the independence of arbitration managers; creation of effective means of judicial control and control of self-regulatory organizations over the activities of arbitration managers; determination of the requirements for impartiality of actions in relation to the implementation of the interests of debtors and the absence of a relationship of representation of the debtor, despite the fact that the arbitration manager must actually act as the owner of the enterprise, as the basis of the content of the procedure for bankruptcy and enterprise rehabilitation, despite the fact that the arbitration manager must act as the owner of the enterprise; the public interest, which consists in taking the necessary measures aimed at ensuring the socio-economic growth of the country and its individual regions, should be recognized as a priority in the implementation of policy in the field of bankruptcy procedures.

Key words: administrative and legal regulation, restoration of solvency, bankruptcy, control, forecasting, planning, functions.

Постановка проблеми. Згідно із ч. 2 ст. 10 Кодексу України з процедур банкрутства (далі – КУЗПБ) арбітражний керуючий з моменту постановлення ухвали або постанови про призначення його керуючим санацією чи ліквідатором прирівнюється до службової особи підприємства – боржника (Кодекс України з процедур банкрутства, 2018).

З врахуванням зазначеного арбітражні керуючі за своїм статусом прирівнюються до службової особи підприємства – боржника. Статус «службової особи підприємства – боржника» необхідно відрізнити від статусу «службової особи». І в першу чергу відмінності спостерігаються у визначенні їх місця у встановленні взаємовідносин із підприємств, що існують поза межами трудово-правового регулювання.

С.В. Донков зазначає, що з врахуванням того, що арбітражний керуючий є суб'єктом незалежної професійної діяльності відповідно до ч. 1 ст. 10 КУЗПБ, то, відповідно до Податкового кодексу України, він не може бути працівником, тому що він є самозайнятою особою (ст. 14.1.226 ПК України) (Донков, 2019).

Такий висновок вченого підтверджується результатами судової практики, що обстоює позиції про відсутність трудових взаємовідносин між арбітражним керуючим та підприємством – боржником у процедурі банкрутства. Зокрема, у постанові Верховного Суду від 13.03.2018 у справі № Б8/180-10 зазначається, що «арбітражний керуючий призначається судом і діє відповідно до приписів Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (Постанова Верховного Суду, 2018).

Таким чином, виконання арбітражним керуючим покладених на нього своїх повноважень особи, що уповноважена на здійснення керування санацією, що по суті пов'язується із забезпеченням управління підприємством,

мають здійснюватися поза межами трудових правовідносин, а мають бути реалізовані згідно із вимогами, викладеними у судовому рішенні.

Стан наукової розробки проблеми. Окремі питання встановлення правового статусу арбітражного керуючого вивчалися у працях таких вітчизняних учених, як: В. В. Джунь, Т. В. Донченко, Д.В. Донков, С. В. Жуков, А. П. Довгань, Ю. В. Кабенюк, Д. В. Катречко, В. П. Козирєва, В. К. Мамутов, С. В. Мінковський, А. В. Мякий, Б. М. Поляков, П. Д. Пригуза, О. О. Пунда, А.О. Селіванов, О. С. Удовиченко, С. С. Попадюк, О. І. Харитонova, Ю. І. Остапенко, Н. Ю. Філатова, Ю. В. Чорна, Т. М. Чубар тощо.

Метою статті є встановлення змісту статусу арбітражних керуючих як суб'єктів адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері реалізації процедури банкрутства.

Виклад основного матеріалу. Арбітражний керуючий має діяти із дотриманням принципів законності та нормативної визначеності, що у сукупності сприяють реалізації вимог верховенства права.

Наступною відмінністю, що свідчать про недоцільність розуміння арбітражного керуючого як службової особи підприємства, є відсутність трудового договору між працівником та роботодавцем, тоді як арбітражний керуючий має бути призначений судом, що має виключати відносини найманої праці.

Отже, відносини між арбітражним керуючим та боржником є цивільно-правовими правовими, з ознаками публічно-управлінських правовідносин.

Наявність публічно-управлінського впливу визначається через встановлення у відносинах наявності суспільного інтересу, що полягає у забезпеченні соціально-економічного зростання (Легеза, 2019). Відтак статус арбітражного керуючого може бути порівняно до статусу службової особи, тобто таких осіб, що зобов'язані

виконати функції держави, і при цьому є співробітниками постійно чи тимчасово на підприємствах, в установах або організаціях, незалежно від форми власності, посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальним повноваженням. Відмінним від службових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування у статусі арбітражних керуючих є те, що вони виконують покладені на них обов'язки тимчасово, і на підставі повноважень, що надаються судом (Джунь, 2009: 246–248).

В.В. Джунь визначає, що арбітражні керуючі можуть бути визначені як особи, що мають належну професійну підготовку, виконують спеціальні повноваження та обов'язки, що функціонують на підставі рішення суду на користь інтересів кредиторів і боржника організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські обов'язки щодо майнових активів боржника» (Джунь, 2009, с. 246–248).

Подібним є підхід, обґрунтований у наукових розробках С. В. Мінковського, який акцентує, що статус арбітражного керуючого не має визначатися актами трудо-правового законодавства, і тому з ними не повинен укладатися трудовий договір (контракт) під час виконання ним обов'язків; тому арбітражні керуючі не повинні включатися до штату підприємства-боржника і не зобов'язаний дотримуватися внутрішнього трудового розпорядку підприємства-боржника; праця арбітражного керуючого не оплачується за процедурою виплати заробітної плати (Джунь, 2006).

Відтак визначається спірним підхід, встановлений чинним законодавством України, що передбачає прирівняння до статусу службової особи підприємства арбітражного керуючого. Зазначене вимагає внесення змін до ч. 2 ст. 10 КУЗПБ, де викласти абзац перший частини 2 статті 10 із виключенням словосполучення «прирівнюється до службової особи підприємства-боржника» і виключити у такій редакції:

«2. Арбітражний керуючий з моменту постановлення ухвали (постанови) про призначення його керуючим санацією або ліквідатором до моменту припинення здійснення ним повноважень прирівнюється до службової особи підприємства-боржника».

У науковій літературі визначається, що між службовими особами боржника виникають характер юридичної залежності рішень та дій керівника від рішень і дій розпорядника майна з питань, віднесених до його компетенції. При цьому розпорядник майна, здійснюючи контр-

ольно-наглядову діяльність, має здійснювати юридично значущі дії, що функціонально призводять до перевірки підконтрольних суб'єктів щодо дотримання як вимог чинного законодавства, так і вимог суду щодо усунення проявів правопорушень (Пригуза Довгань, 2020: 12–14).

До компетенції арбітражного керуючого відповідно до чинного законодавства при здійсненні процедур банкрутства щодо розпорядження майном відноситься право надавати згоду керівнику боржника на укладення ряду правочинів. Відтак здійснення процедур санації та ліквідації арбітражний керуючий фактично діє як власник підприємства та має діяти в його інтересах, в тому числі укласти договори від імені боржника задля досягнення цілі із реорганізації боржника відповідно до плану санації (Поляков, 2001, с. 24–26).

Але при цьому діяльність арбітражного керуючого не повинна бути здійснена всупереч інтересам і кредиторів підприємства, що перебуває у процесі банкрутства. Тобто інтереси кредитора мають бути задоволені в умовах не порушення інтересів боржника. При цьому у відносинах із здійснення процедур банкрутства не пов'язується із виникненням відносин представництва арбітражного керуючого.

Д.В. Донков обґрунтовує висновок, що арбітражний керуючий може бути визнаний як орган державної влади, перебуваючи під судовим контролем (Донков, 2019; Донков, 2023, с. 20).

Висновки. Отже, правовий статус арбітражного керуючого на законодавчому рівні встановлено спірно, при цьому існують неоднозначні трактування щодо його приналежності до сфери трудових правовідносин, чи до цивільно-правових відносин, чи до адміністративно-правових відносин.

Попри закріплення гарантій незалежності арбітражних керуючих, відносно них можуть бути застосовані і заходи юридичної відповідальності, серед яких важливе значення має дисциплінарна, що може бути реалізована у вигляді «попередження» та «позбавлення права на здійснення діяльності». Крім того чинним законодавством України передбачено такі санкції, як догана чи тимчасове зупинення права на здійснення діяльності.

Таким чином, розвиток нормативно-правового регулювання статусу арбітражних керуючих та адміністративно-правового механізму забезпечення публічного управління у сфері процедур банкрутства характеризується такими тенденціями, як: посилення гарантій незалежності арбітражних керуючих; створення ефективних засобів судового контролю та контролю

саморегулівних організацій за діяльністю арбітражних керуючих; визначення в основі змісту процедури банкрутства та санації підприємства вимог щодо неупередженості дій відносно реалізації інтересів боржників та відсутності відносин представництва боржника, попри той факт, що арбітражний керуючий фактично має

діяти як власник підприємства; пріоритетним у здійсненні політики у сфері реалізації процедур банкрутства має визнаватися публічний інтерес, що полягає у вжитті необхідним заходів, спрямованих на забезпечення соціально-економічного зростання країни та її окремих регіонів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
2. Донков С. В. Особливості стягнення заборгованості щодо сплати податків та зборів в процедурах банкрутства. *Вплив податкової політики на розвиток підприємства*: програма круглого столу, м. Ірпін, 12 грудня 2019 р. Ірпін, 2019
3. Постанова Верховного Суду від 13.03.2018 у справі № Б8/180-10. Правові висновки ВС у справах про банкрутство за березень 2018 року. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/480469/>
4. Легеза Ю. О. Напрями вдосконалення законодавства України в частині адміністративно-правового забезпечення реалізації економічної функції держави. *ScienceRise : Juridical Science*. 2019. Volume 2 (8). С. 28–33.
5. Джузь В. В. Теоретико-прикладні проблеми реформування законодавства України про банкрутство : дис. ... д-ра юрид. наук / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2009. 499 с.
6. Джузь В. В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні: монографія. К., 2006. 384 с.
7. Пригуза П. Д., Довгань А. П., Катречко Д. В. Умисне банкрутство: теорія і практика субсидіарної відповідальності : науково-практичний посіб. / за заг. ред. канд. юрид. наук, судді господарського суду Херсонської області П. Д. Пригузи. Херсон, 2020. 180 с.
8. Поляков Б. М. Удосконалення правового регулювання відносин неспроможності (банкрутства) в Україні: монографія. Донецьк : Донбас, 2001. 340 с.
9. Донков С. В. Удосконалення правового статусу арбітражного керуючого у законодавстві про банкрутство. *Правове забезпечення соціально-економічного розвитку: стан і перспективи*: збірник матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конф., присвяченої 35-річчю кафедри господарського права Донецького національного університету імені Василя Стуса, м. Вінниця, 11–12 жовтня 2019 р. Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2019. С. 84–86.
10. Донков С. В. Процесуальна незалежність арбітражного керуючого в процедурах банкрутства: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. Ірпін : Державний податковий університет, Міністерство фінансів України, 2023. 214 с.

REFERENCES:

1. Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva [Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures]: Zakon Ukrainy vid 18 zhovtnia 2018 roku № 2597-VIII. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
2. Donkov, S. V. (2019). Osoblyvosti stiahnennia zaborhovanosti shchodo splaty podatkov ta zboriv v protsedurakh bankrutstva [Peculiarities of debt collection for the payment of taxes and fees in bankruptcy procedures]. *Vplyv podatkovoi polityky na rozvytok pidpriemstva: prohrama kruhloho stolu*, m. Irpin, 12 hrudnia. Irpin, 2019.
3. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 13.03.2018 u spravi № B8/180-10. Pravovi vysnovky VS u spravakh pro bankrutstvo za berezen 2018 roku [Resolution of the Supreme Court dated March 13, 2018 in case No. B8/180-10. Legal conclusions of the Supreme Court in bankruptcy cases for March 2018]. Retrieved from: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/480469/>
4. Leheza, Yu. O. (2019). Napriamy vdoskonalennia zakonodavstva Ukrainy v chastyni administratyvno-pravovoho zabezpechennia realizatsii ekonomichnoi funktsii derzhavy [Directions for improving the legislation of Ukraine in terms of administrative and legal support for the implementation of the economic function of the state]. *ScienceRise: Juridical Science*. Volume 2 (8). С. 28–33.
5. Dzhun, V. V. (2009). Teoretyko-prykladni problemy reformuvannia zakonodavstva Ukrainy pro bankrutstvo [Theoretical and applied problems of reforming the legislation of Ukraine on bankruptcy]: dys. ... d-ra yuryd. nauk / Kyiv. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv. 499 s.

6. Dzhun, V. V. (2006). Instytut nespromozhnosti: svitovi dosvid rozvytku i osoblyvosti stanovlennia v Ukraini [Institute of Insolvency: World Experience of Development and Peculiarities of Formation in Ukraine]: monohrafiia. K., 2006. 384 s.
7. Pryhuza, P. D., Dovhan, A. P., Katrechko, D. V. (2020). Umysne bankrutstvo: teoriia i praktyka subsydiar-noi vidpovidalnosti: naukovy-praktychnyi posib. [Intentional bankruptcy: theory and practice of subsidiary liability: scientific and practical manual]. za zah. red. kand. yuryd. nauk, suddi hospodarskoho sudu Khersonskoi oblasti P. D. Pryhuzy. Kherson. 180 s.
8. Poliakov, B. M. (2001). Udoskonalennia pravovoho rehuliuвання vidnosyn nespromozhnosti (bankrutstva) v Ukraini [Improving the legal regulation of insolvency relations (bankruptcy) in Ukraine]: monohrafiia. Donetsk : Donbas. 340 s.
9. Donkov, S. V. (2019). Udoskonalennia pravovoho statusu arbitrazhnoho keruiuchoho u zakonodavstvi pro bankrutstvo [Improving the legal status of the arbitration manager in bankruptcy legislation]. Pravove zabezpechennia sotsialno-ekonomichnogo rozvytku: stan i perspektyvy: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi nauk – prakt. konf., prysviacheno 35-richchiu kafedry hospodarskoho prava Donetskoho natsionalnogo universytetu imeni Vasylia Stusa, m. Vinnytsia, 11–12 zhovtnia 2019 r. Vinnytsia : Donetskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stusa. S. 84–86.
10. Donkov, S. V. (2023). Protsesualna nezalezhnist arbitrazhnoho keruiuchoho v protsedurakh bankrutstva [Procedural Independence of the Arbitration Administrator in Bankruptcy Procedures]: dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 081 – Pravo. Irpin: Derzhavnyi podatkovyi universytet, Ministerstvo finansiv Ukrainy. 214 s.